

Streszczenie

Celem pracy było przedstawienie aptekarstwa w Stargardzie od czasów najdawniejszych do 1945 r. Ponieważ brakowało przekrojowego ujęcia zagadnień aptekarskich w Stargardzie wybór tematyki należy uznać za uzasadniony.

Badania były prowadzone metodami: genetyczną, analizy porównawczej, pośredniego ustalania faktów. Ustalenie precyzyjnej początkowej cezury czasowej nie jest wykonalne. Założona końcowa cezura czasowa (1945) jest odbiciem definitywnego przerwania ciągłości aptekarstwa stargardzkiego w aspekcie społeczno – politycznym i ekonomicznym.

Dociekaniom poddano kolejne okresy tworzenia i odbudowy pozycji Stargardu w pomorskim otoczeniu i jego kondycji gospodarczo – społecznej od lokacji (1243 r. lub 1253 r.) do 1945 r. Następnie poddano analizie fakty składające się na „hanzeatycki” ustrój aptekarstwa stargardzkiego w ramach Księstwa Pomorskiego (do 1653 r.). Okres brandenbursko – pruski w dziejach farmacji stargardzkiej był badany w przedziale czasowym 1653 r. – 1945 r.

W pracy były wykorzystywane dokumenty pochodzące z archiwum w Szczecinie, w Stralsundzie i w Greifswaldzie. Pomocny był ordynek zakaźny, farmakopee, książki adresowe, rocznik Muzeum Archeologiczno – Historycznego w Stargardzie, periodyki historyczne i farmaceutyczne, słowniki, leksykony i opracowania.

Na podstawie ww. źródeł ustalono, że aptekarstwo stargardzkie wykazywało cechy występujące w innych miastach Związku Hanzeatyckiego, w szczególności dotyczyło to prób monopolizacji rynku aptecznego przez radę miejską. Ponadto uprawnienie do sprzeciwu posiadane przez kolejnych właścicieli Apteki Radzieckiej, nabyte w dobie hanzeatyckiej, było przez nich skutecznie stosowane do końca XIX w. Szczególnego podkreślenia wymaga rola wybitnego fizyka miejskiego – Dawida Herlitz (1557 r. – 1636 r.), który planowo kształtował ustrój aptek. Herlicius jako medyk miał duży udział w postępowaniu przeciwko dżumie, leczenie kobiet ciężarnych, dzieci i osób ubogich. W pracy dokonano analizy 40 recept jego autorstwa. Wykazano duże podobieństwo do przepisów wykonanych ręką Mikołaja Kopernika (1473 r. – 1543 r.).

W efekcie badań nad brandenbursko - pruskim okresem państwowości wywnioskowano, że wprowadzone przez aparat urzędniczy apteczne przepisy o zasięgu dzielnicowym i ogólnokrajowym regulowały i unifikowały pracę aptek,

podnosząc majątność i prestiż aptekarzy stargardzkich. W szczególności dotyczyło to okresów prowadzenia Apteki Radzieckiej przez członków dwóch rodzin. Recepty dr D. Kruegera (1669 r.), realizowane w dwóch aptekach, zawierają już *chymica*, lecz nie świadczą jeszcze o percepcji nauk jatrochemicznych Paracelsusa. Za pośrednie efekty klimatu panującego w XIX wiecznych aptekach można uznać naukową karierę C. F. Wilhelmy'ego i publikacje M. (J.) Zippela. Aptekarze zasadniczo stawali do walki z epidemiami chorób zakaźnych. Jednorazowe naruszenie zasady niewydawania preparatów bardzo silnie działających bez przepisu lekarzy podczas zarazy (1710 r.) może świadczyć albo o pazerności albo o przemożnej chęci pomocy.

Za interesujące zagadnienie, które ujawniło się w trakcie badań, można uznać zjawisko wędrowek pomocników aptekarskich, mające miejsce w omawianych aptekach w przypadku trzech czeladników z wieków od XVI do XVIII. Zwykle ten okres rozwoju zawodowego był pomijany i niedokumentowany przez samych aptekarzy.

Niektórzy aptekarze stargardzcy osiągnęli wysoki prestiż społeczny. Burmistrzem był D. Blindow (1724 r.) a na pierwszego rozjemcę wybrano C. F. Wilhelmy'ego (1835 r.) – filantropa i darczyńcę. Inny aptekarz – M. Magnitzky ufundował świecznik (1696 r.) do kościoła mariackiego.

W badanym okresie czasu apteki i aptekarze dzielili losy miasta. Apteki płonęły w pożarach, bywało też, że dzieci aptekarzy umierały podczas zarazy. Ale w latach koniunktury gospodarczej miasta, która podlegała rozmaitym wahaniom, rosła kondycja aptek i zamożność aptekarzy.

22. 02. 2019.

mgr farmacji Jerzy Waliszewski